

ربا یا سود بانکی؟

طبق قانون اسلام، ربا در حکم محاربه با خدا قرار گرفته است و حرام قطعی محسوب می‌شود.

همشهری دو - مریم مرتضوی: طبق قانون اسلام، ربا در حکم محاربه با خدا قرار گرفته است و حرام قطعی محسوب می‌شود.

راهکار اسلام برای مردمی که نیاز اقتصادی دارند تحت عنوان *قرض الحسنه*؛ تعریف شده است؛ قرضی که وام‌دهنده به ازای مبلغی که به وام‌گیرنده می‌دهد، حتی یک ریال بیشتر از اصل پول خود هم مطالبه نکند، در عین اینکه سایر شرایط قرض دادن اسلامی مانند حفظ آبروی قرض‌گیرنده و مهلت دادن به او را رعایت می‌کند.

اما امروزه در جامعه ما اتفاق دیگری در حال وقوع است؛ اتفاقی که بسیاری از ما به آن خو گرفته‌ایم؛ وام‌هایی که از بانک‌ها؛ گوناگون دریافت می‌کنیم اما نحوه استفاده یا بازپرداخت آن شبهاتی دارد. مثلاً در بسیاری از بانک‌ها قانون این است که اگر حتی یک روز از زمان بازپرداخت قسط وامی که از بانک گرفته‌اید گذشته باشد، باید مبلغی به *عنوان دیرکرد* به بانک بپردازید. این مسائل موجب شده که مردم در زندگی‌های خود دچار معضلات و گرفتاری‌ها شوند و از طرف دیگر چرخه اقتصاد کشور تا اندازه‌ای از کار بیفتد. بر همین اساس است که چند تن از مراجع عظام تقلید نسبت به ربوی بودن سودهای بانکی هشدار داده‌اند که در این مطلب مروری اجمالی بر این مشکل سیستم بانکاری کشور و مقایسه آن با موازین شرع مقدس اسلام داریم.

بازخوانی یک مشکل اساسی

طبق قانون اقتصاد، بهره واقعی هر کالایی در بازار پول مشخص می‌شود. این روزها مردم پول را به *عنوان کالا* می‌شناسند و وقتی در قرض‌ها از آن استفاده می‌شود و بهره‌ای به آن تعلق می‌گیرد، مفهوم کالا شدن پول مشخص‌تر می‌شود. طبق اسلام، پول قیمت و ارزشی ندارد. اما نظام سرمایه‌داری دنیا تعریف متفاوتی از پول دارد و همه اینها از بهره پولی و به اصطلاح اسلامی، از ربا ناشی می‌شود. اما آنچه سال‌هاست در کشور ما اتفاق افتاده و این روزها مورد تأکید بیشتر علمای دینی قرار گرفته، این است که سیستم بانکی دچار نقص بزرگی است که مانند غده سرطانی از درون، نظام اسلامی را تهدید می‌کند.

آیت‌الله جوادی آملی به *عنوان یکی از بزرگ‌ترین منتقدان سیستم بانکاری که بارها و بارها به موضوع ربا در بانکاری اسلامی اعتراض کرده، طی چندروز گذشته تصریح کردند:* دشمن درونی ما غده سرطانی رباست. خداوند صریحاً در قرآن فرمود: گزینه نظامی من در مقابل ربا روی میز است. ربا این چنین است اما بسیاری این را باور نکردند.

البته این، بار اولی نبوده که علمای دینی ما نسبت به این مسئله مهم موضع گرفته و هشدار داده‌اند. سیر سخنرانی‌ها و درس‌های علما را که بررسی کنید، حتماً دست‌تان می‌آید که این هشدارها سابقه طولانی مدتی دارد، آنقدر که کار به تصریح و تأکید همراه با بغض و اشک آیت‌الله جوادی آملی در درس خارج تفسیر کشید که بازتاب‌های فراوانی در رسانه‌ها و میان مردم داشت. شاهد دیگری بر تذکرات مداوم علمای دینی نسبت به شیوع رباخواری در سیستم بانکاری کشور، سخنان آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی بود که آذرماه امسال در دیدار با اعضای کمیسیون اقتصادی مجلس گفتند: بانک‌ها گوش‌شان بدهکار بانکاری اسلامی نیست. در این راه به بخشنامه‌ها استناد می‌کنند و این زبان است، هرچه هم می‌گوئیم فایده‌ای ندارد. بارها مسائل و مشکلات را با رؤسای بانک‌ها مطرح کرده‌ایم اما به تکلیف خود عمل نمی‌کنند. آنها قوانین بانکاری اسلامی را دور می‌زنند و با بهانه‌های مختلف کلاه سر قانون می‌گذارند.

هشدار قاطعانه و كم‍ سابقه مراجع عظام تقليد به بانك‍ها

اعضاي كميسيون اقتصادي مجلس شوراي اسلامي براي بهبود اوضاع و پيدا كردن راهكاري در زمينه طرح بانكداري جمهوري اسلامي، به خدمت مراجع عظام و علماي قم رسيدند.

در اين ديدارها، مراجع و علماي بزرگوار درباره لزوم اصلاح نظام‍ شبه‍ ربوي بانك‍ها هشدارهاي كم‍ سابقه‍اي دادند. حضرات آيات عظام، جوادي آملی، مكارم شيرازي، علوي‍ گركاني و سبحاني در اين مورد بياناتي داشتند. چند روز قبل هم آيت‍ الله العظمي‍ حسين‍ نوري‍ همداني در ديدار رئيس كميسيون آموزش و تحقيقات مجلس شوراي اسلامي هشدارهاي قاطعي درباره تسهيلات همراه با سود بانكي اعلام كردند.

هشدارهاي كوينده و قاطعانه، يكي پس از ديگري درخصوص تصحيح و ترميم نظام بانكداري در بيت مراجع عظام تقليد عنوان شد تا جايي كه آيت‍ الله نوري‍ همداني در درس خارج فقه در مسجد اعظم قم، طوري نسبت به موضوع ربا در فعاليت‍هاي بانكي انتقاد كردند كه دل‍هاي بي‍اعتنا نسبت به اين مسئله را هم به‍خود آورد چراكه ربا را گناه كبيره‍اي خوانده و خاطرنشان كردند كه «توصيف ربا در شرع اينگونه آمده كه يك درهم از ربا مقابل 70 زنا با مادر در خانه كعبه است و خدای متعال در 7‍جاي قرآن از آن انتقاد كرده است». ايشان برخي بهره‍هاي بانكي را مصداق ربا دانسته و ادامه دادند كه «اگر در مقابل يك قرض، پول بيشترى گرفته شود، حرام و رباست و متأسفانه اين كار در بانك‍هاي ما انجام مي‍شود».

بانك‍ها چه مي‍گويند؟

در چنين شرايطي است كه پيدا كردن يك راهكار اساسي براي حل مشكل سودهاي بانكي ضرورت پيدا مي‍كند. از يك سو مسئولان بانكداري كشور استفاده از پول‍هاي مردم در چرخه اقتصادي را دليل پرداخت بهره به پول آنها ذكر مي‍كنند و درباره تعيين ديركرد و سود تسهيلات اذعان مي‍كنند كه اين مبلغ از بيت‍المال هزينه مي‍شود و بنا بر اين دريافت‍كننده وام بايد در اين ضرر با بيت‍المال همراه باشد و از سوي ديگر مراجع عظام تقليد تصريح مي‍كنند كه بانك، كارکرد امانتداري دارد و بنا بر اين ربا و بهره به پول امانت داده شده تعلق نمي‍گيرد بلكه اگر بانك كارش صرفا تجارت شد ديگر نمي‍توان انتظار داشت كه به سوي ربا كشيده نشود.

راه‍برون‍رفت از يك فاجعه

راهكار اسلامي تعيين شده از سوي علماي ديني و مراجع عظام تقليد كه بدون قيد و شرط براي همه مردم لازم الاجراست، آن است كه مردم پولي را كه در بانك مي‍گذارند طبق يكي از عقود اسلامي بوده و در عمل هم به همان شكل مصرف شود. در غير اين صورت به تصريح آيت‍الله نوري همداني براي حل مشكل سودهاي بانكي، اگر بانك‍ها از اين كار خود دست برندارند، در درجه اول مردم بايد پول را به بانك‍ها ندهد، خودشان از آن استفاده كرده و اشتغال‍زايي كنند. در درجه دوم، نيازمند به يك قانون قاطعي هستيم تا جلوي اين مدل فعاليت بانك‍ها گرفته شود.

در اين زمينه به‍نظر مي‍رسد كه اشتغال‍زايي راهكار بسيار خوبي براي برون رفت از اين بحران است تا مردم به جاي دريافت سودهاي بانكي، گرفتن وام و بازپرداخت چندين برابر مبلغ تسهيلات براي گذران زندگي خود، خودكفا شده و روي پاي خود بايستند. بايد اشتغال‍زايي را به‍صورت جدي در پيش گرفت و مردم را به‍كار تشويق كرد. چنان‍كه آيت‍الله جوادي‍آملی تصريح كرده است: «مسئولان، توليد را تسهيل ببخشند و بخش خصوصي را وارد اقتصاد كنند وظيفه خود بدانند كه اگر شخصي كاري را آغاز كرد همه تلاش خود را به‍كار گيرند تا آن فرد در كار خود موفق بشود و اين را دغدغه خود بدانند».

پيشنهادهايي براي دريافت سود صددرصد حلال!

بسياري از ما پس‍اندازهاي ماهانه‍اي داريم كه دوست داريم ارزش و قدرت پولي آنها را حفظ كنيم. چند راه و روش كه به شما معرفي مي‍كنيم مي‍تواند شائبه‍ها پيرامون سرمايه‍گذاري در

بانك‌ها و سود نامشروع را از بين ببرد.

1- سرمايه‌گذاري در بورس

يك فعاليت كاملا مفيد اقتصادي كه مي‌تواند به پشتوانه صندوق‌هاي سرمايه‌گذاري بورس به شما اين اطمينان را بدهد كه شما در يك فعاليت اقتصادي سهيم شده‌ايد و در سود و زيان‌هاي كار نيز مشاركت خواهيد داشت. خريد سهام در بورس نيازمند دانش است و در عين حال مي‌تواند چرخ‌هاي اقتصادي كشور را به حركت درآورد؛ از همين رو توليد ملي رونق مي‌گيرد و اشتغال افزايش مي‌يابد. در اين صورت شما نيز به‌عنوان سرمايه‌گذار، منتفع خواهيد شد و هرگونه شائبه از مال شما پاك مي‌شود.

2- صندوق‌هاي كوچك خانوادگي

حتما شما هم در اطراف خود با خانواده‌هايي مواجه شده‌ايد كه اعضاي خانواده صندوقي ايجاد کرده‌اند و به شكل كاملا قرض‌الحسنه و به شكلي عادلانه وام مي‌دهند. در اين صندوق‌ها اعضاي خانواده مبلغی را ماهانه به صندوق مي‌ريزند و بعد از قرعه‌كشي، مبلغ جمع‌آوری‌شده هر‌ماه، به يك نفر داده مي‌شود تا گرهی از مشكلات زندگي‌اش باز شود. در اين شيوه، اعضاي خانواده به‌دليل روابط و قيد و بند فاميلى معمولاً از ديرکرد در پرداخت‌ها پرهيز مي‌کنند و حتي اگر شخص مشكلي داشته باشد، ساير اعضا با او همراهي خواهند کرد.

3- مشاركت در ايجاد يك شغل

سرمايه‌هاي كوچك ما اگر در كنار يكدیگر جمع شوند مي‌توانند به ايجاد يك شغل براي يك جوان كمك کنند. فرض كنيد شما مي‌خواهيد يك مغازه راه بيندازيد يا مثلاً يك تاكسي بخرید و آنها را به افرادي بدهيد كه روي آنها كار کنند. به اين ترتيب شما يك شغل ايجاد کرده‌ايد و به‌اصطلاح پول از شما و كار از ديگران است. اينگونه شما در سود و زيان كار شريك شده‌ايد، براي افزايش درآمد تلاش مي‌کنيد، اشتغال‌زايي کرده‌ايد و خيالتان از حلال بودن درآمدي كه كسب مي‌شود از هر نظر راحت است.

4- استارت‌آپ‌ها؛ شيوه‌اي نوين

اين راه در واقع شيوه نوين راه قبلي است. «استارت‌آپ» كه معادل فارسي آن «شتاب‌دهنده» است در واقع محلي است كه پر از ایده‌هاي جديد از طرف جوان‌هايي‌است كه با مشكل سرمايه‌مواجهند. اگر شما در يكي از اين استارت‌آپ‌ها شركت كنيد مي‌توانيد يك ایده را كه فكر مي‌کنيد مي‌تواند موفق شود انتخاب كنيد و در سرمايه‌گذاري آن شريك شويد. اين يك شيوه نوين اشتغال‌زايي علمي است كه اقتصاد كشور را مي‌تواند شكوفه کند. بسياري از بزرگ‌ترين برندهاي مشهور و معتبر جهان ابتدا يك ایده بوده‌اند كه يك سرمايه‌گذار آنها را پيدا کرده است و پولش را در اختيار آنها قرار داده است.